

TARGETER WINGS

KENYA JUNIOR SCHOOL EDUCATION ASSESSMENT

GREDI YA TISA - 2025

KISWAHILI: LUGHA

Wings
005

Muda: Saa 1 dakika 40

Jina la Mtahiniwa _____	Nambari ya Mtahiniwa _____
Jina ya Shule yako _____	Nambari ya Shule _____
Sahihi ya mtahiniwa _____	Tarehe _____

MTAHINI PEKEE			
Swali	Upco wa alama	Alama ya mwanafurzi	Kiwango cha utendaji
1-50	Alama 50		
Jumla	50		

KJSEA

902/1

KISWAHILI LUGHA

Karatasi ya 1

MAAGIZO KWA WATAHINIWA

1. Umpewa **kijitabu** hiki na karatasi ya majibu. Kijitabu hiki kina maswali 50.
2. Jibu maswali yote kwenye karatasi ya majibu uliyopewa kujibia maswali na wala sio katika kijitabu hiki.

JINSI YA KUTUMIA KARATASI YA MAJIBU

3. Tumia penseli ya kawaida, aina ya HB.
4. Hakikisha kuwa karatasi ya majibu uliyopewa ina:

NAMBARI YAKO YA MTAHINI

JINA LAKO

JINA LA SHULE YAKO

JINA LA SOMO

5. Iweke safi karatasi yako ya majibu na usiikunje.
6. Kwa kila swali, 1 – 40 umpewa majibu manne, A, B, C, D. Chagua jibu sahihi.
7. Kwenye karatasi ya majibu, onyesha jibu sahihi kwa kuchora kistari katika kisanduku chenye herufi uliyochagua kwenye jibu sahihi.

Mfano:

Katika kijitabu cha maswali:

25. Chagua jibu sahihi.

Tumbe ni kwaka kama vile kichala ni kwa

A. maza

B. lesa

C. tataka

D. matunda

Jibu sahihi ni 'D'.

Katika karatasi ya majibu, palipo na visanduku vinavyoonyesha majibu ya swali namba 25, chora kistari kwenye kisanduku chenye herufi D.

25. [A] [B] [C] [D]

Chora kistari chako vizuri. Kistari chako kiwe cheusi na kisijitokeze nje ya kisanduku.

Kwa kila swali, chora kistari katika kisanduku kimoja tu, kati ya visanduku vinne ulivyopewa.

Kijitabu hiki cha maswali kina kurasa 8 zilizopigwa chapa.

Hakikisha kuwa kurasa zote zipo na maswali yapo ipasavyo.

SEHEMU A

I. UFAHAMU WA KUSOMA

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu swali la 1 hadi la 6:

Utalii ni sekta muhimu sana katika taifa letu la Kenya. Nchi yetu haijabarikiwa na madini mengi kama nchi nyingine za Afrika. Basi, taifa letu hutegemea sana ~~zama~~ na utalii kupata pesa za kigeni.

Mawasiliano na uchukuzi wa nchi, huboreka kutokana na utalii. Taifa huwajibika kujenga barabara bora kwa sababu magari yanayosafirisha watalii kutoka sehemu moja hadi nyingine yanahitaji kutumia barabara zilizowakifiwa barabara.

Utalii vilevile huongeza kazi kwa wananchi. Kwa mfano, kuhitajika kwa wafanyakazi hotelini huleta nafasi za kazi kwa wananchi. Aidha madereva, wakalimani na waelekezi hupata riziki kutokana na utalii. Mapato ya wafanyakazi hawa wote hutozwa ushuru na serikali ili kuongeza mapato na kukuza uchumi wetu.

Watalii wanapoitalii nchi yetu, hutangamane na wananchi. Jambo hili huwezesha ubadilishaji wa mawazo, tamaduni na mila. Onyo ambalo tunapata kutoka mambo haya ya kigeni kama kipofu kwani kuna mila na desturi za watalii ambazo zinamizana na za yetu. Baadhi yazo ni mavazi yasiyo ya heshima, lafudhi mbovu na mitindo ambayo ni mabwiko ya KiAfrika.

1. Kulingana na kifungu, Mwandishi
A. ni mlowezi wa nchi ya Kenya
B. ni mzalendo wa nchi ya Kenya
C. ni mkimbizi wa taifa jirani
D. ni mtalii nchini Kenya
2. Kwa mujibu wa kifungu, utalii una faida zifuatazo ila
A. kufunza vijana mila zinazotofautiana na za KiAfrika
B. Kuboresha muundo msingi ya nchi
C. kuwapa watu riziki yao ya kila siku
D. kukuza uchumi wa Kenya
3. Kulingana na mwandishi
A. tustige kila kitu kutoka ogenini
B. tustige kila kitu ogenini kwani mila na desturi hizo ni bora kuliko zetu.
C. tustitangamane na watalii kwani watatuathiri
D. mila zetu za KiAfrika ni duni
4. Neno zama lili pigiwa mistari, lina maana
A. kazi
B. kazi
C. kazi
D. kazi
5. Mapato ya mtu binafsi yakiongezeka
A. majambazi na wezi nchini wataanguka
B. viwanda vitaongezeka nchini
C. uchumi wa nchi pia hutimarika
D. elimu katika nchi hutimarika
6. Nini maana ya tustige mambo haya kipofu kulingana na kifungu
A. Tustifunike macho tunapoongea na watalii
B. Tustingilie mambo ya kigeni bila kung'unika
C. Tustige mambo kama vipofu
D. Tustingilie mambo ya kigeni bila kufikiria

UFAHAMU

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu swali la 7 hadi 12:

Asubuhi hiyo Fisi aliamka akiwa mchovu sana. Ulikuwa mwanzo wa siku ambayo kwake ilishabihiana na siku zilizotangulia kama shilingi kwa ya pili. Kamwe haingempa matumaini mapya. Usiku uliotangulia **ulizongwa** na hamaniko na uchovu mkubwa kutokana na shughuli za kutwa katika himaya ya mfalme Simba. Alikuwa amepewa adhabu ya kupalilia shamba la mihogo baada ya kutiwa mbaroni akiiba njugu katika shamba la Sungura. Ingawa kufanya adhabu kulikuwa mazoea ya Fisi, hii ya leo ilikuwa ya aina yake kwani hata baada ya kuikamilisha Simba alimpa nyongeza; alihitajika kufyeka shamba ekari moja kabla ya siku iliyofuata.

Fisi alijikokota kutoka kitandani kwa maumivu. Alifahamu fika hakuwa ameikamilisha kazi aliyopewa na mfalme Simba. Fikra ya kumkabili Simba ilimtia fadhaa ya ajabu, hata hivyo alifahamu wazi sababu ya fadhaa yake. Visa vyake vilikuwa koo. Alikuwa hashirikiani na wenzake kazini kwa desturi. Mara nyingi angeona Mfalme Simba. Hata hivyo hakudirika kufika kazini japo alikuwa akiondoka na vifaa. Mfalme Simba alikuwa hii na akina Mbweha alipigwa na butwaa asijue la kusema. Mfalme Simba alikuwa kuwa anporejea kazi magharibi matumbo yake yalionekana kukinai. Kumbe alikuwa alikuwa kuwa kazi ya mavazi ya shughuli za zaraa na pindi tu aingiapo shambani husingizwa na tumbo na kazi ya kazi nye mashamba ya majirani kujichumia!

Lile Fisi hakufahamu ni kuwa siku yake ya arubaini hodi. Sungura aliweka mtego wa mwizi wa njugu zake hatimaye Fisi akamwona Sungura.

7. Kwa mujibu wa kifungu, siku hii haikuwa tofauti na nyingine za awali kwa kuwa:
- Fisi aliamka akiwa na uchovu
 - Usiku uliopita alikuwa na shughuli nyingi
 - Fisi hakutarajia kupata lolote jema
 - Usiku uliotangulia Fisi alipewa adhabu
8. Kifungu kimebainisha kuwa:
- Mnyama aliyekosa kushirikiana na wenzake alipata adhabu mbili
 - Baadhi ya wanyama walikuwa na tabia kama ya Fisi
 - Adhabu aliyopewa Fisi siku hii alikuwa ameizoea
 - Fisi hakupenda kufanya kazi na wenzake shambani.
9. Fisi alichelea kutoka kitandani kutokana na
- kukosa adabu hivyo aliogopa adhabu ya mfalme Simba
 - kuogopa nyongeza zaidi ya kazi na Simba
 - utovu wa nidhamu
 - kutokamilisha adhabu hivyo alimwogopa mfalme Simba.
10. Siku hii Fisi hakuamkia nyumbani kwa Mfalme kwa sababu
- hakutaka kupewa adhabu nyingine na Mfalme Simba
 - aliogopa kupigiwa kelele na wenzake
 - alitaka alipize kisasi cha mfalme wao.
 - Simba alikuwa ameingilia shughuli zake
11. Kauli 'Siku yake ya arubaini ilikuwa ikibisha hodi' ina maana:
- Uovu aliokuwa akitenda haungechukua muda mrefu kabla ya kugunduliwa
 - Simba alikuwa karibu kumpa adhabu Fisi
 - Ujanja wa Fisi ulikuwa karibu kugunduliwa
 - Simba alikuwa karibu kumwadhibu vikali Fisi
12. Neno '**ulizongwa**', limetumiwa katika kifungu. Maana yake ni
- ulishambuliwa
 - ulishikwa
 - ulijawa
 - uliingwa

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali kutoka 13-17

Haki za binadamu ni muhimu kwa kila mtu. Watoto kwa watu wazima. Kumwajiri mtoto mdogo ni kosa la jina. Aghalabu mtoto anayecajiriwa hufanyishwa kazi za sulubu zinazomzidi umri. Zaidi ya huyo baadhi ya watoto huchapwa na huwa wao ndio wa kwanza kurauka na wa mwisho kulala.

Hata hali ya anga ikiwa mbaya, anaweza kunyeshewa akaloo maji akifua nguo. Hata mvua ikinyesha kidindia, anaweza kunyeshewa bila mwajiri kujali. Huu si utu. Ni kinyume cha maadili na katiba ya nchi kumnyanyasa mtoto. Pengine mtoto anapofanya mkururo wa kazi hizo zote, hajatia chochote tumboni. Ati sharti wenyeji wamalize kula ndipo yeye ale makombo.

Waajiri wengine hawaruhusu watoto hao kuketi kwenye sofa ukumbini. Wao hawatengeneza kigoda au kibago kilichotengwa rasmi kwake; asije akaambukiza watoto wa mwajiri ndwele zinazotokana na uchafu.

Hawaruhusiwi kutumia vyoo vya ndani ya nyumba; vya kufyatuliwa. Watoto hao hutengewa vyoo vya nje ya nyumba. Yeye huoshea wenyeji wakitumie lakini ni marufuku kwake kukitumia choo hicho.

Mshahara wa mtoto huyo huwa ni chakula na malazi anayopewa. Ama malipo yake huwa ni ya mkono kuenda kinywani. Waajiri wa aina hii hawana utu. Mara nyingi viokote hujikuta katika dhiki hii. Watoto wanapaswa kuelimishwa na kupewa haki zao kwa mujibu wa katiba. Wasome shuleni wajue kuwasiliana, kusoma na kuandika. Serikali iwachukulie hatua kali wanaowatesa watoto na kuwanyanyasa. Haki zote za binadamu zitiliwe maanani.

13. Kulingana na aya ya kwanza,

- A. kuwafanyisha watoto kazi ni kinyume cha sheria
- B. Ajira ya watoto ni mojawapo ya njia za kujipatia mapato
- C. Haki za watoto hukiukwa na wajiri wa watoto
- D. kila anayemwajiri mtoto humlazimisha kufanya kazi

14. Chagua jibu ambalo halionyeshi kudhulumiwa kwa mtoto.

- A. Mtoto kuloa maji akifua nguo
- B. Mtoto kufanyishwa kazi za sulubu
- C. Mtoto kutoruhusiwa kutumia choo cha kufyatua au cha ndani ya nyumba
- D. Mtoto kutoruhusiwa kutumia sofa

15. Neno jingine lenye maana sawa na kibango ni;

- A. kigoda
- B. stali
- C. takia
- D. benchi

16. Kifungu kimebainisha kuwa; watoto walioajiriwa

- A. majukumu yao si mazito
- B. hupendeza na kazi wanazofanya
- C. hulipwa mishahara inayowiana na kazi wanazofanya
- D. hupata kiasi kidogo mno cha pesa

17. Mwandishi anatoa wito gani katika kifungu hiki?

- A. Kila mtoto aeleweshe haki zake
- B. Watoto wazingatie haki za binadamu kazini
- C. Waajiri waongeze mishahara kwa watoto
- D. Waajiri wawatunze vycna wajiwa

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali 18 hadi 20

Yuda, Komora, Shabaan na Kindo ni wanafunzi ambao **wanahusudu** fasihi simulizi. Wao hupenda tanzu mbalimbali za fasihi simulizi. Kila mmoja wa wanafunzi hawa ana siku ambapo huchambua na kuwasilishia wenzake mtandaoni angalau utanzu fulani wa fasihi simulizi. Tazama jedwali hili.

Siku	Jumanne	Jumatano	Alhamisi	Ijuman	Jumamosi
Mwanafunzi					
Yuda	Vitendawili	Ushairi	Nyimbo	Maigizo	Hadithi
Komora	Ushairi	Ushairi	Maigizo	Nyimbo	Maigizo
Shabaan	Nyimbo	Maigizo	Maigizo	Nyimbo	Hadithi
Kindo	Hadithi	Ushairi	Ushairi	Ushairi	Hadithi

18. Kulingana na kifungu hiki, ni utanzu gani wa **fasihi simulizi** ambao huwasilishwa zaidi mtandaoni?
- A. Maigizo
B. Nyimbo
C. Hadithi
D. Ushairi
19. Chagua jina la mwanafunzi ambaye huwasilisha **tanzu mbili pekee** mtandaoni.
- A. Kindo
B. Shabaan
C. Yuda
D. Komora
20. Neno, '**wanahusudu**' lina maana gani kwa **mujibu** wa kifungu?
- A. Wanaigiza sana
B. Wanashiriki mno
C. Wanapenda mno
D. Wanafuraha sana

SEHEMU B: SARUFI

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali 21 hadi 25.

(Asubuhi. Mzee wa makamo anaingia katika Ofisi ya chifu akiwa na hofu)

- Mzee Monari : Hujambo Bibi?
- Chifu : Sijambo. U hali gani?
- Mzee Monari : 21 Bibi.
- Chifu : Habari ya utokako?
- Mzee Monari : Nzuri tu!
- Chifu : Kwa nini wasema 'tu'? Kwani huko kukoje? Ketu unielezee.
- Mzee Monari : Bibi huko kwetu katika kijiji cha Inuka kumezuka wizi wa ajabu!
- Chifu : Ehe, kuna nini? Wizi upi huo?
- Mzee Monari : Jana usiku, wezi waliojihami kwa silaha. Walivamia nyumba ya jirani yangu, wakawafunga miguu na mikono, wakachinja kuku, wakapika, wakala kisha wakabaka watoto wao wa kike, wakachukua vyote vilivyowafurahisha na kuondoka!
- Chifu : **Mungu wangu!** Haya yote yalichukua muda gani?
- Mzee Monari : Jirani alieleza kuwa waliingia saa tatu usiku na kuondoka saa kumi alfajiri.

- Chifu** : Aka! Hata wakapika? hawa majangili hawana aibu. Mkono wa sheria utawashika hivi karibuni. Chuma chao ki motoni. Naamini kuwa naibu wangu alikuwa pamoja na polisi siku walipokuja kuandikisha ripoti. Sivyo? Siku nilikuwa **katika** ziara rasmi.
- Mzee Monari** : Naam Bibi.
- Chifu** : Uchunguzi unacndelea. Asante Mzee kwa kunisimulia matukio hayo yote. Serikali ina mkono mrefu. Ngoja! watajuta! Watajua kilichomtoa Kanga **manyoya**.
- Mzee Monari** : Asante Bibi. Sisi tunangoja haki itendeke.
- Chifu** : Itatendeka! Kumbuka, 25.

21. Chagua jibu sahihi kukamilisha nafasi ya 21 iliyoachwa kwenye kifungu.

- A. poa
- B. mzuri
- C. njema
- D. safi

22. Kulingana na mazungumzo hayo wazungumzaji walikuwa na uhuni wa...

- A. Mwananchi na msasi
- B. Mfungwa na polisi
- C. Mlalamishi na wakili
- D. Mtawala wa mwananchi

23. Mungu wangu! ni aina ya neno ambalo Chifu ametumia. Aina ya maneno kama haya huitwaje?

- A. Vihisishi
- B. Vimilikishi
- C. Vielezi
- D. Vihusishi

24. Kwa mujibu wa kifungu, wavamizi walifanya yote yafuatayo ila:

- A. kumkikikia chakula
- B. kumwasichana
- C. kumweji
- D. kum...

25. Chagua jibu sahihi kukamilisha nafasi ya 25 iliyoachwa kwenye kifungu.

- A. ... kuvuta heri
- B. ... ufuika
- C. mbiu ya mgambo ikilia kuma jambo
- D. wema hauozi

Kifungu kifuatacho kina nafasi ya 26 hadi 35. Umepewa majibu manne. Chagua jibu lifaalo zaidi kujaza nafasi.

Mwanadamu ni kiumbe 26 anayepaswa kufanya mambo kwa 27. Anapaswa 28 tofauti kati yake na mnyama ambaye 29 akili ya kufahamu kibaya au kilicho kizuri.

Vitendo vya mwanadamu 30 mipaka akafanya mambo kama hayawani basi huchukuliwa kuwa 31 na kuitwa mnyama 32 ana umbo 33 mwanadamu kwa hivyo ubinadamu au 34 ni vitendo vyema sio uzuri wa mwili. Hakika, matendo mabaya hudumu ni kweli 35.

26. A. razini B. rasimi C. rasmi D. lazini
 27. A. kufikiri B. kufikiria C. kufikirisha D. kufikiriana
 28. A. kudhulisha B. kuthihirisha C. kudhihisha D. kudhihirisha
 29. A. hana B. ana C. ako D. yuko
 30. A. wanapokidhiri B. zinapokithiri C. vinapokithiri D. anapokidhiri
 31. A. mkatili B. katili C. legevu D. mdhaifu
 32. A. ila B. na C. isipokuwa D. ijapokuwa
 33. A. ya B. la D. wa
 34. A. utu B. uchu D. unyama
 35. A. fimbo ya mbali haiui nyoka
 B. tabia haina dawa
 C. tendo ovu ni kovu ya mile
 D. sifa ya nguo pindo

Kutoka swali la 36 hadi la 50

sahihi

36. Anita alikutana na mama yake sababuni asubuhi. Je, angemwamkua vipi?
 A. Sabalkheri?
 B. Habari za asubuhi?
 C. Masalkheri?
 D. Shikamoo?
37. **Chagua udogo wa:**
 Usimruhusu mtoto huyu kuingia kwako kwa sababu ni mwizi.
 A. Usimruhusu mtoto huyu kuingia kwako kwa sababu ni jizi
 B. Usiliruhusu toto hili kuingia kwako kwa sababu ni jizi
 C. Usikiruhusu kitoto hiki kuingia kwako kwa sababu ni kijizi
 D. Usikiruhusu kitoto huyu kuingia kwako kwa sababu ni kijizi
38. Katika sentensi, Baraza la wazee lililopo keke yoyote, ni nomino ya makundi. Chagua mmojawapo alinaloonyesha aina za nomino zinazotokana na mstari katika sentensi ifuatayo:
 A. mwanamke aliwonea huruma Talia ng'ombe wake walipoibwa.
 B. dhahania, kawaida
 C. wingi, makundi D. wingi, kawaida
39. **Tegua kitendawili:** Mwanamke hana mume lakini huzaa watoto wengi.
 A. Mgomba wa ndizi B. Shoka
 C. Roho ya binadamu D. Kifaranga na yai
40. **Ni methali gani inayoafikiana na maelezo haya:**
 Hatuwezi kuwazuia walio juu yetu kutufanyia mabaya kwani kufanya hivyo ni kinyume na uwezo wetu.
 A. Dua la kuku halimpati mwewe
 B. Nyumba ya udongo haistahimili vishindo
 C. Ukitaka miwaridi vumilia miiba
 D. Bahari haishi zinge

41. Ikiwa jana ilikuwa Jumamosi, mtondogoo itakuwa

- A. Jumanne
- B. Jumatatu
- C. Alhamisi
- D. Jumatano

42. Kauli, 'Kipruto ni duma mbioni' imetumia tamathali gani ya usemi?

- A. Nahau
- B. Sitiari
- C. Tashbihi
- D. Kinaya

43. Ni kundi lipi la nomino ambalo lipo katika ngeli ya YA-YA?

- A. Mavazi, maskani
- B. Maisha, maagizo
- C. Matawi, maisha
- D. Marashi, manukato

44. Chagua jibu lisilotumia maneno ya adabu:

- A. Mtoto alihara na kukojoa
- B. Kinyesi cha mtoto kimepelekwa msalani
- C. Babu amekula chumvi nyingi
- D. Kanini alijisaidia kabla ya kuanza safari

45. Chagua usemi taarifa wa: "Ukitaka la waridi sharti udhurike." Mwalimu alisema.

- A. Mwalimu alisema kuwa nikitaka la waridi sharti nidhurike
- B. Mwalimu alisema kuwa nikitaka la waridi sharti ningedhurika
- C. Mwalimu alisema kuwa ningetaka la waridi sharti nidhurike
- D. Mwalimu alisema kuwa nikitaka la waridi sharti ningedhurika

46. Mabano huwa na matumizi yafuatayo isipokuwa:

- A. kuonyesha maneno yasiyokuwa ya lazima katika sentensi
- B. kuonyesha neno jingine lenye maana sawa na lile lililotajwa
- C. kuonyesha maneno mawili yameunganishwa na kuwa neno moja
- D. kuonyesha maelezo ambayo ni ufafanuzi

47. Ni sentensi gani isiyo sahihi?

- A. Darasani paliposafishwa pameng'ara
- B. Darasani kulikosafishwa kumeng'ara
- C. Darasani mlimosafishwa pameng'ara
- D. Darasani mlimosafishwa mmeng'ara

48. Chagua sentensi isiyo katika kauli ya kutendelea.

- A. Tunaombeana kila wakati
- B. Watoto wameshikana mikono
- C. Tulitembeleana wakati wa likizo
- D. Wachezaji walipigiana mpira uwanjani

49. Chagua sentensi yenye kivumishi kiulizi

- A. Leo mlikula wapi?
- B. Huyu alinunuliwa nguo gani?
- C. Nguo hii ilishonwa lini?
- D. Askari wanaelekea wapi?

50. Sentensi, 'Babu ana mbuzi' ni aina gani ya sentensi?

- A. Sentensi sahili
- B. Sentensi changamano
- C. Sentensi ambatano
- D. Sentensi tata